

המקום & Talmud-online.nl

Parashat Vayetzei וַיֵּצֵא 7 Dec 2024 / 6 Kislev 5785.
Bereshiet (Genesis) 28:10-32:3

Die alter Rebbe en zijn opvolgers.

Aan het begin van de parasha van deze week, Vayetzei, ziet Jacob een visioen van een Hemelse Ladder en hij ontvangt een zegen van HaShem. Hij krijgt te horen: "je zult uitbreken (u'faratzta) westwaarts en oostwaarts en noordwaarts en zuidwaarts; en door jou zaad zullen alle families van de aarde gezegend worden" Bereshiet (Genesis) 28:14. De term die we hier zien staan u'faratzta, wordt vertaald als "uitbreken" of "sterker worden" of "verspreiden", het is dan ook een soort slogan en strijdkreet onder Chabad Chasidim, die het hun missie hebben gemaakt om het Jodendom naar elke uithoek van de wereld te brengen, "westwaarts, oostwaarts, noordwaarts, zuidwaarts". Het heeft ook nog een vele malen verdere betekenis voor Chabad omdat het werkwoord faratzta (פִּרְצָה) een numerieke waarde heeft van 770, het is alsof het verwijst naar het hoofdkwartier van Chabad op 770 Eastern Parkway in Brooklyn. Het was de zevende en laatste Lubavitcher Rebbe, Rabbi Menachem Mendel Schneerson (1902-1994), die Chabad transformeerde van een kleine chassidische groep tot een internationaal fenomeen. Wat was zijn visie? Waarom wilde hij een "Chabad Huis" binnen bereik van elke Jood over de hele wereld brengen? En wat heeft het werkelijk te maken met het brengen van Mashiach en de Uiteindelijke Verlossing?

In 1940 arriveerde de vorige Lubavitcher Rebbe, Rabbi Yosef Yitzchak Schneersohn (1880-1950) in New York City, nadat hij Warschau was ontvlucht na de verschrikkelijke nazi-invasie. Omdat deze Rebbe in een rolstoel zat had hij dan ook een toegankelijke woning nodig. Een voormalig medisch kantoor op 770 Eastern Parkway was de perfecte keuze en het werd voor hem gekocht om erin te wonen tevens zou het als hoofdkantoor van Chabad dienen. Zijn schoonzoon Rabbi Menachem Mendel Schneerson die vervolgens in 1951 de volgende Rebbe zou worden, arriveerde het jaar daarop en kreeg de leiding over Chabads onderwijstak, Merkos L'Inyonei Chinuch , en hij kreeg ook wat kantoorruimte op de eerste verdieping. Hij zou de beweging overnemen in die kritieke jaren na de Holocaust en de oprichting van de staat Israël. Terwijl zijn voorgangers officieel "anti-zionistisch" waren, koos de nieuwe Lubavitcher Rebbe een andere aanpak, door nauw samen te werken met de staat en door de leiders ervan regelmatig te adviseren. Hoewel hij merkwaardig genoeg Israël nooit heeft bezocht. Hij heeft New York eigenlijk nooit verlaten sinds hij Rebbe werd. De baanbrekende gebeurtenissen die plaatsvonden in de jaren voordat hij het leiderschap van Chabad op zich nam, hadden een onuitwisbare impact op zijn visie en filosofie. Hij was ervan overtuigd dat de tijd voor Verlossing was aangebroken en hij maakte dat duidelijk in zijn allereerste toespraak, Basi l'Gani.

המקום & Talmud-online.nl

De Rebbe legde uit dat de zevende generatie van Chabad was begonnen, aangezien hij de zevende rebbe was sinds de Alter Rebbe, Rabbi Schneur Zalman van Liadi, de feitelijke stichter van Chabad. Dit was dan ook vergelijkbaar met Mozes, de zevende generatie vanaf Abraham. Het was die zevende generatie van Mozes de "Eerste Verlosser", die de goddelijke openbaring op de berg Sinaï kreeg. Zo zei de Rebbe ook dat deze zevende generatie van Chabad de laatste goddelijke openbaring met Mashiach, de "Eindverlosser", zou meemaken. In zijn eerste toespraak maakte de Rebbe duidelijk dat het "De spirituele taak van de zevende generatie is om de Shechinah werkelijk weer naar beneden te halen..." De Goddelijke Aanwezigheid moet zich gaan manifesteren in deze materiële wereld. Hoe moest dit worden gedaan? De Rebbe zei dat we moesten onthouden dat "de kwaliteit van de zevende van een reeks slechts is, dat hij zevende is van de eerste", dus we moeten kijken naar de oorspronkelijke missie van de eerste generatie en de klus nu we bij de zevende waren afmaken. Wij moeten zijn zoals de eerste generatie, "zoals Abraham: aankomend op plaatsen waar niets bekend was van godsvrucht, niets bekend was van het jodendom, zelfs niets bekend was van de alef beit. En men moest daar zichzelf volledig voor opzij zetten, om HaShems Naam aan te roepen, net zoals Abraham deed." Torah, mitzvot en kennis van HaShem moeten zo ver en zo breed mogelijk verspreid worden, u'faratzta!

De Rebbe zag de gebeurtenissen van de voorgaande jaren als een vervulling van oude profetieën over het einde der tijden, en dus was de tijd rijp voor Verlossing. Hij sloot zijn toespraak als volgt af: "Aangezien we al deze dingen al hebben meegemaakt, hangt alles nu alleen nog maar van ons af deze zevende generatie." Vanaf dat moment was zijn hele missie gericht op het brengen van die Verlossing. Een decennium later was er echter nog geen Verlossing gekomen. De Rebbe begreep dat we niet genoeg deden en we moesten onze inspanningen gaan verdubbelen. In een toespraak op Lag b'Omer 1962 legde de Rebbe uit dat we allemaal moeten zijn zoals Rabbi Shimon bar Yochai ("Rashbi", wiens mystieke leringen we ook vieren op Lag b'Omer).

Rabbi Shimon

Rabbi Shimon bar Yochai wachtte niet tot hij een probleem zag en ging er dan pas mee aan de slag om het te corrigeren. Maar in plaats daarvan zocht hij juist naar problemen om te corrigeren en vroeg vervolgens aan anderen: "Is er iets dat ik kan corrigeren?" En toen hem werd verteld dat er een plek was die priesters meden vanwege een kwestie van rituele onreinheid, ging hij op pad om dit probleem / moeilijkheid te corrigeren. Hoewel de kwestie onreinheid betrof die was opgelopen door een menselijk lijk, wat de meest ernstige vorm van rituele onreinheid is was Rabbi Shimon in staat om de plek zelfs geschikt te maken voor priesters. (Likkutei Sichos , Vol. VIII, pg. 131)

המקום & Talmud-online.nl

De Rebbe legde uit dat Rashbi niet bang was om naar plaatsen van grote onreinheid te gaan om spirituele rectificaties te bewerkstelligen. Bovendien vervolgde de Rebbe: Onze wijzen citeren ook Rabbi Shimon die zei: “Ik kan elke Jood vrijspreken van het kenmerk van oordeel.” Hoewel er dus mensen waren die ongewenste daden hadden begaan, was Rabbi Shimon in staat om gronden te vinden voor hun verdediging... Rabbi Shimon was bereid en in staat om af te dalen tot zo’n zelfde laag niveau omdat hij tot “de superieure mannen behoorde die maar weinig in aantal zijn.”

Met andere woorden, Rashbi was een van de eerste "kiruv rabbijnen" die er alles aan deed om eigenzinnige en onoplettende Joden te bereiken. Hij zou elke Jood in een positief licht zien en een verlossende kwaliteit in hen vinden. Hij zou zondaars vinden en hen helpen om weer op het rechte pad te komen. Hij kon zelfs afdalen naar de laagste plekken op aarde zonder angst om bezoedeld te worden door de onzuivere omgeving. Dit is een fundamenteel onderdeel geworden van de Chabad filosofie, met Chabad afgezanten die een ongeëvenaarde ahavat Israël lieten en laten zien en wijd en zijd geliefd waren en zijn om hun niet-oordelende houding en open armen. Dit alles met een bereidheid om contact te maken met allerlei soorten Joden op elke straathoek. Ten slotte concludeerde de Rebbe: ... de verhalen over Rabbi Shimons gedrag dienen daarmee als richtlijn voor elke Jood in latere generaties. Dit is met name het geval sinds de leringen van Pnimitus haTorah de innerlijke mystieke dimensies van de Torah, waardoor de wijsheid van Rabbi Shimon werd onthuld. Naar het voorbeeld van Rabbi Shimon is het dus noodzakelijk dat we “de bronnen naar buiten verspreiden” om de twee uiteinden van het spirituele spectrum te verbinden en het “water” naar de meest extreme gebieden te verspreiden. Dit zal de wereld voorbereiden op de komst van Mashiach, die eveneens twee uitersten zal verbinden, de Verlossing zal uiteindelijk komen wanneer het vooruitzicht en het handelen van Rabbi Shimon over de hele wereld wordt verspreid. Rabbi Shimons leringen moeten dus overal worden verspreid, zelfs op plaatsen die een correctie nodig hebben, dat betekent dat het zelfs op plaatsen die ritueel onrein zijn moet gebeuren.

De Rebbe verwees hier naar een bekend verhaal over de Baal Shem Tov, Rabbi Israel ben Eliezer (stichter van het chassidisme), die in een brief beschreef hoe hij naar de hemel opsteeg en Mashiach ontmoette. Toen de Baal Shem Tov Mashiach vroeg wanneer hij zou komen, antwoordde Mashiach dat hij zou komen wanneer de “bronnen” van de Baal Shem Tov, zijn mystieke leringen, zich wereldwijd zouden verspreiden. In dit betoog ging de Rebbe nog een stap verder door te zeggen dat de bronnen zich niet alleen moesten verspreiden naar gevestigde Joodse gemeenschappen over de hele wereld of naar andere ontvankelijke doelgroepen, maar overal, “tot aan de meest extreme gebieden die ver weg van de kern zijn”, dat betekend dus tot aan de meest onzuivere plaatsen.

המקום & Talmud-online.nl

Terwijl de Rebbe vanaf het begin van zijn ambtsperiode afgezanten ("shluchim") naar verschillende gemeenschappen had gestuurd, zou hij ze nu zelfs naar plaatsen van onreinheid, immoraliteit en secularisme sturen. In 1965 stuurde hij rabbijn Shlomo Cunin naar Los Angeles om specifiek met universiteitsstudenten te werken, waarmee hij zich in het hart van de liberale wereld stortte op het hoogtepunt van de hippiebeweging. Vier jaar later richtte rabbijn Cunin het eerste officiële "Chabad House" op aan de UCLA. In 1972, op zijn 70e verjaardag, vroeg de Rebbe vreemd genoeg om een geschenk van zijn Hasidim: om nog eens 71 Chabad Houses te openen vóór zijn 71e verjaardag! Datzelfde jaar nog breidde rabbijn Cunin uit naar UC Berkeley en UC San Diego. Het model werd snel over de hele wereld gekopieerd en de rest is geschiedenis. Tegenwoordig zijn er meer dan 5000 Chabad Houses en Chabad-instellingen in meer dan 100 landen.

Chabad Houses

Hoewel elke Chabad-instelling echt op zichzelf staat en naar verwachting zijn eigen fondsen werft en zijn eigen activiteiten beheert, wordt de algehele beweging nog steeds centraal gerund en geleid vanuit 770 Eastern Parkway. Het hoofdkwartier is bijna een soort heiligdom en tempel op zichzelf geworden. Replica's van het gebouw zijn ook gebouwd in andere delen van de wereld, waaronder Jeruzalem en Australië. Natuurlijk geloven velen binnen Chabad dat de Rebbe Mashiach was en zij vinden hiervoor het bewijs in het feit dat 770 de waarde is van "Mashiach's House" (בית משיח, beit Massiach), en om het feit dat het huis in de wijk Crown Heights in Brooklyn staat. Sommigen binnen Chabad geloven dat wanneer Mashiach komt, 770 op wonderbaarlijke wijze naar Jeruzalem zal worden getransporteerd. Een minderheidsfractie heeft het zelfs in verband gebracht met de Derde Tempel!

Nu is er natuurlijk geen enkele twijfel dat de Lubavitcher Rebbe een complete tsaddik was en in absolute zin meer voor kiruv deed dan wie dan ook in de geschiedenis. En er bestaat ook geen twijfel dat iemand meer heeft gedaan om de Verlossing te brengen dan hij. Het is redelijk veilig om te zeggen dat hij tijdens zijn leven waarschijnlijk de "veronderstelde messias" van de generatie was, en het is duidelijk uit zijn eigen leringen dat hij hoopte dat hij dat ook zou zijn. Helaas mocht het echter niet zo zijn. De Rebbe hield in april 1991 een moeilijke toespraak waarin hij het schijnbaar "opgaf" en zijn Hasidim totaal in de war achterliet. Oud en zwak, slechts enkele maanden voordat hij een slopende beroerte kreeg waardoor hij niet meer kon praten en gedeeltelijk verlamd raakte, zei de huilende Rebbe: hoe kan het dat de Verlossing nog niet is bereikt? Dat ondanks alles wat er is gebeurd en alles wat er is gedaan, dat de Mashiach nog steeds niet is gekomen? Wat kan ik nog meer doen? Ik heb alles gedaan wat ik kon om de wereld ertoe te brengen om werkelijk de Verlossing op te eisen en erom te schreeuwen! Het enige wat mij nog rest is om de zaak aan u over te geven. Doe alles wat in uw macht ligt om dit alles te bereiken omdat een zeer verheven en transcendent licht dat naar onze wereld moet worden gebracht... Ik heb alles gedaan wat ik kon. Ik geef het

המקום & Talmud-online.nl

aan u over. Doe alles wat u kunt om de rechtvaardige verlosser onmiddellijk te brengen! Ik heb mijn deel gedaan. Vanaf dit punt ligt alles in uw handen.

Helaas overleed de Rebbe drie jaar later. Toch zijn er binnen Chabad nog steeds mensen die geloven dat de Rebbe op de een of andere manier Mashiach is, ondanks het feit dat hij al bijna drie decennia weg is. Sommigen gaan nog verder en beschouwen hem als een soort goddelijke status. Niemand weet precies hoe wijdverbreid deze overtuigingen binnen Chabad zijn, en of ze afnemen of juist sterker worden. Sommigen zeggen dat het slechts een luidruchtige kleine minderheid is die blijft geloven, terwijl anderen beweren dat er absoluut een stille meerderheid is. Dit brengt Chabad uiteraard in een precare positie.

Enerzijds is Chabad de succesvolste Joodse organisatie aller tijden, met enorme middelen en heel veel aanhangers. Ze hebben vele afdelingen over de hele wereld die vrijwel elke Joodse gemeenschap bereiken. Uit een onderzoek uit 2005 bleek dat meer dan een miljoen Joden minstens één keer per jaar een Chabad-dienst bijwonen. Chabad is een absoluut succes en heeft hierdoor het potentieel om de dominante vorm van het Jodendom wereldwijd te worden.

Aan de andere kant, als de messiaanse vurigheid niet verdwijnt, of als het sterker wordt, loopt Chabad het risico in de voetsporen te treden van andere Joodse messiaanse sekten die uiteindelijk in de loop van de tijd uiteenvielen in hun eigen religies, en voor altijd wachtten op de "wederkomst" van hun messias. Veel hangt dus af van het leiderschap van Chabad, en wat er zal gebeuren als de oudere generatie overlijdt en wordt vervangen door jongere idealisten. Het valt nog te bezien welke van de twee mogelijkheden zich in de komende decennia zal ontwikkelen. En dus komt hiermee de vraag zal Chabad het jodendom redden, of zal het het breken? Ik hoop ten zeerste dat het het eerste zal zijn, namelijk dat Chabad het Jodendom zal redden.

Jaäcov Noorland talmid van Rabbi J. de Leeuwe.